

Lenka Vaněčková: Využití materiálů pro výuku češtiny jako cizího jazyka v terapii afázie

Posudek diplomové práce odevzdané jako součást požadavků k absolvování magisterského studia v oboru Učitelství češtiny jako cizího jazyka. Ústav českého jazyka a teorie komunikace, FF UK, 2017.

Diplomová práce kolegyně Vaněčkové se zabývá možností využití učebnic a dalších pomůcek určených pro výuku češtiny jako cizího jazyka v logopedické praxi především při terapii afázie. Cílem práce přitom není potenciální užitečnost takových materiálů vyzkoušet při práci s osobami s afázií, nýbrž komunikovat s klinickými pracovníky a ověřit jejich zkušenosti s takovým materiálem v terapii či prověřit jejich názor na jeho případné využití. Tato otázka je přitom zasazena do širšího kontextu paralely mezi projevem nerodilého mluvčího a osoby s afázií.

V první části práce autorka zasazuje svou výzkumnou otázku do širokého kontextu několika disciplín, na jejichž rozmezí se práce pohybuje, sice afaziologie a (klinické) logopedie, lingvistiky a lingvodidaktiky (a studií *second language acquisition*). Autorka definuje afázií, její jednotlivé typy a také projevy popsané v nevelkém množství studií provedených na češtině. Dále autorka popisuje některé koncepty z teorií osvojování jazyka a poukazuje na rozdíly mezi osvojováním prvního jazyka a učení se dalšímu jazyku, věnuje se různým přístupům k výuce cizího jazyka i přístupům a pomůckám užívaným v terapii afázie. Možnost použití výukových materiálů pro nerodilý mluvčí v terapii přitom opírá o srovnání stavu některých konstrukcí u nerodilého mluvčího a mluvčího s afázií s využitím autentických projevů obou mluvčích. Zaměřuje se přitom především na problém vidu, dále však též na problematiku argumentové struktury, předložkových frází a vyjadřování shody.

Autorka v této části postupuje v zásadě systematicky a stručně a jasně popisuje jednotlivé okruhy tak, aby byly koncepty té které disciplíny přístupné i odborníkům přicházejícím z jiné (s pochopitelným předpokladem lingvisticky školeného čtenáře jako nejpravděpodobnějšího recipienta práce). Na druhou stranu je text v této části možná až příliš široce rozkročený a zůstává tak většinou jen na povrchu dané problematiky, což může být dáno právě pohybem na pomezí několika disciplín. V textu jsou diskutována témata, která se cílů práce po mém soudu dotýkají jen velmi vzdáleně, namísto aby bylo podrobněji rozpracováno menší množství tematicky sevřenějších okruhů.

Ačkoliv je text ve své většině psán přístupně a jasně, zůstává především ono srovnání projevu nerodilých mluvčích a osob s afázií až příliš stručně a implicitní, přestože samotná paralela je potenciálně nosnou výzkumnou oblastí. Autorka k vybraným jevům, které čerpá ze studií o projevech afázie v češtině, uvádí několik příkladů jednak z literatury, jednak vlastních. Následně uvádí obdobné příklady z projevů nerodilého mluvčího a většinou konstatuje, že srovnatelnost obou skupin mluvčích *se nabízí* či *je zřejmá*. Ačkoliv velmi oceňuji autorčinu práci s jazykovým materiálem, včetně poznámek o obtížnosti analýzy daného materiálu a pokládám příklady za vhodně zvolené, soudím, že především v částech textu zabývajících se touto paralelou, které mají ve své podstatě ospravedlnit cíle práce, chybí podrobnější rozbor jednotlivých příkladů. Obecně by bylo vhodné zařadit do textu více ilustrativních příkladů a více vysvětlovat některé pojmy (např. v diskuzi obrazu argumentové struktury v afázií).

V teoretické části též postrádám poněkud kritičtější práci s jednotlivými diskutovanými studii, tedy diskuzi především charakteru dat, designu výzkumu či východiskové teorie, zejména u prací

věnujících se češtině v afázii. V oddílech věnovaných afaziologii pak autorka vychází především z českých zdrojů. Na jednu stranu je velkým přínosem práce, že přehledně shrnuje a poměrně dobře popisuje situaci v české (klinické) afaziologii, na druhou stranu ale není zcela šťastné pracovat především s českojazyčnými, zhusta přehledovými studiemi, jejichž užití poměrně logicky vede k tomu, že chybí novější afaziologická literatura, u některých teoretických otázek (např. různé přístupy k agramatismu) by bylo dle mého názoru lépe pracovat s původními studiemi.

Autorka se zaměřuje primárně na vid. Na jednu stranu pak na poměrně malém prostoru pozoruje zajímavé tendence, na druhou stranu dochází k tomu, že se v daném kontextu jedná o problematickou kategorii. V textu však chybí jednak rozpracování motivace pro soustředění na tuto kategorii, jednak by i vzhledem k oněm analyzovaným případům bylo vhodné alespoň velmi stručně uvést, z jakého přístupu k vidu autorka vychází.

Práci je bohužel nutno vytknout též poměrně velké množství formálních chyb a překlepů. Především anglicky psaný abstrakt by bylo nutno z velké části přepracovat.

Přestože se domnívám, že práce mohla být ambicióznější a pokusit se například o případovou studii s využitím diskutovaných materiálů při práci s nerodilým mluvčím a mluvčím s afázií, je na druhou stranu zvolený přístup prvotního “zmapování terénu” zcela dostatečný a snad i vhodnější. Zvolená metodologie je úměrná cíli a v důsledku se ukazuje jako jednoznačně lepší než případné dotazníkové šetření. To se projevilo zejména v možnosti vyjednat během rozhovoru jednotlivým terapeutům přístupnou terminologii a demonstrovat diskutované výukové materiály. Průběh šetření je dobře popsán a v práci jsou zároveň připojeny formuláře informovaného souhlasu, které jsou pro kontext daného projektu dostačující.

Obsah jednotlivých rozhovorů a probíraná témata jsou vhodným způsobem shrnuta a autorka prokazuje dobrou schopnost analýzy a rozhovorů a následného vyvození obecnějších závěrů i konkrétních implikací pro možný navazující výzkum, který by byl žádoucí. Vedle samotného tématu využitelnosti zmíněných výukových materiálů je nutno vyzdvihnout, že autorka v přístupné formě přináší důležité a lingvistické komunitě jinak nepřístupné poznatky o fungování klinické praxe a snaží se načrtnout možnosti toho, jak by se tato situace mohla s přispěním lingvistů zlepšit.

Závěr:

Autorčina práce splňuje zadání i veškeré požadavky kladené na diplomovou práci a doporučuji ji k obhajobě.

Vzhledem k výše uvedeným poznámkám navrhuju hodnocení: *velmi dobře*.

V Praze, 14.06.2017

Michal Láznička